

Kiem. tőlem: D. E.) Milyen rituális jelenséggel van itt dolgunk, ha nem az átkos feminitás megszüntetésének, a női védőszent maskulinizációjának rítusával? Az évente ismétlődő aktus lényege, hogy a védőszent kimondatlanul bár, de mégiscsak nehezményezett női mivoltát egy szilva elhelyezésével jelképesen megszüntessék.

Felhívnam a figyelmet, hogy a szöveg pontosan jelzi: nem megszüntetéséről van itt szó, hiszen ezzel a gesztussal a titokzatos elkövető úgymond „*megtiszteli*” az asszonyt. Férfivá nemesíti, mondhatnánk. Azt akarja, hogy legyen férfi. Legalább ezen az egy napon ne kelljen őt nőként tisztelni. Legalább az ünnep napján változzon férfivá. És az ünnepnek ez a különlegessége, a dolgok megváltozásának lehetősége negatív módon jelzi azt, hogy itt semmi nem változhat, főként a világrend ne változzék, titokban pedig élje mindenki a maga kisszerű életét.

Ilyen megvilágításban a regényvégi gyilkosság, melynek során Adam a kettes számú forrásba taszítja a fényképező idegent, Gustyt, értelmezhető úgy is, mint a világrend megőrzésére tett kísérlet. Elvégre Gusty méréseivel és fotóival a tájat lopta volna el, Jablonska Poljanát, a verhovinai közeget, mely nemcsak hogy keretként szolgál a szereplők életviteléhez, hanem valós anyagát is képezi ennek. A zárlat sokat vitatott momentuma, miszerint „[m]egjöttek a rozsdafarkúak” (255.), a végtelenül közönyös természet győzelmét sugallja. Ez azonban korántsem valami heroikus megtisztulásként következik be, annak ellenére sem, hogy a madarak hiánya az értékvesztés, a felbomlás folyamatának kezdeteként említődik a regényben. Azt gondolom, e zárlatban sokkal inkább a szükségyszerű folytatódás alakzatával van dolgunk – nem lehet változtatni, a természet vak szükségyszerűsége ugyanolyan rendszerességgel pörgeti tovább az időt, mint amilyen végtelen esetlegessé teszi az időnek kiszolgáltatott emberi lények életét. A természet ennek értelmében nem valami csodás díszlete nyomorult emberi létünknek, hanem kíméletlen anyaga, mely legfeljebb a formák változatosságát engedi meg. Ezt a változatosságot jelzik Bodor regényének narrációs megoldásai, a pletykák, a mendemondák, a legendák, a különféle értelmezési lehetőségek sokasága, mely elfedheti ugyan, de nem szünteti meg az anyag kényszerítő erejét.

Darabos Enikő

ÖSSZETARTÓ SZAKADÁSOK

Ferencz Győző: Szakadás

Sziget Kiadó, 2010. 156 oldal, 2500 Ft

A SZAKADÁS-ba Ferencz Győző a külön kötetben meg nem jelent verseit vette fel, tehát az első három könyv utáni és ezen belül a teljesen új anyagot. Így módja volt az 1997-es válogatott (MAGAMTÓL EGYRE MESSZEBB) és a 2000-es gyűjteményes kötet (ALACSONY ÉG ALATT. RÉGI ÉS ÚJ VERSEK) új verseit is más sorrendben elhelyezni, új kontextusba állítani. Ezt az összefüggést az utolsó előtti ciklusnak – a kötetével megegyező – címe teremti meg; „*a létezését oly szorosán összetartó szakadások*” (ahogy a fülszöveg paradox szövege fogalmaz) metaforájukba sűrítenek érzést, szorongást, tapasztalatot, gondolatot és formai törekvést. Az érzések, érzéki tapasztalatok és a gondolatok összekapcsolása, a metafizikus költők (Eliot által is újraértelmezett) hagyománya, régóta megvan Ferencz Győző verseiben – a forma azonban folyamatosan változik.

A „szakadás” egzisztenciális értelmét, az azonosság „történetét” az első ciklusba sorolt versek mondják el. Ferencz Győző költészete kezdetől az én és az azonosság kérdéseit kutatja, holjátékos formában, mint a HA NEM LENNE SEMMI NYOM-ban (1981): „*lesz még egyszer (ha volt!) (?) »identitás«*” (HÚZD, KI...!), hol elégikus, komoly létversben („*Ha majd rám végleg sötétség borul, / És nem találom magam a sötétben*”) – sőt, az egész OMLÁSVESZÉLY (1989) legfontosabb témája éppen ez. Akárcsak „*A határhelyzet között tes egét*” kémlelő versenek, egy kötettel később (A HIT TÚLOLDALÁN – KÉT ÍV, 1993). A válogatott MAGAMTÓL EGYRE MESSZEBB fülszövege föl is hívja a figyelmet: „*Köteteimen visszafelé végigtekintve azt láttam, hogy azok egyetlen kérdés egymásra épülő változatait járják körül. Valahogy így: 1. Ki vagyok? Alkalmos eszköz-e a beszéd, hogy választ kapjak? 2. Vagyok-e egyáltalán? az vagyok-e, aminek megfogalmazom magam? 3. Mi van, ha vagyok s ha nem, leszek-e még? Hozzáteve végül: 4. Kell-e lennem?*” Ez a kötet és a következő, az ALACSONY ÉG ALATT az identitást (vagy integritást) az egzisztenciális döntéshelyzetekben, célokban és utakban, illetve az emlékezet és a feledés, a képzelet lehetőségeiben keresi. Végül a SZAKADÁS egyik új verse, a BÚCSÚ: AZ AZONOSSÁG mintha lezárná ezt a folyamatot, az önazonosság lehetőségét: „*azonosítatlanul maradván / Kell állnom önmagam előtt*”.

Ez a vers, amely címével egyébként John Donne részben Ferencz Győző által fordított, hasonló című verseire¹ utal, az OMLÁSVESZÉLY KÉT HEXAMETER-ÉT írja át. „*Mintha nem én volnék, aki akkor előttem álltam*” – így szól a korábbi vers első sora, a második, a tipográfiai játék miatt visszafelé írt sor pedig: „*– rokka magam mezén s ,ttőle ik ,tti tsom kollá ygÚ*”. A két hexametersort, mai versízlésének megfelelően, levegősebb strófa-szerkezetre (Thomas Hardy-sra?) írta át Ferencz Győző:

„*Én önmagammal azonos
Akkor vagyok, ha előttem állok,
S ha sorsom más helyzetbe hoz,
Csak úgy gondolok, mint magamra, rátok.*”

Ám a korábbi vers logikája pusztán elmozdítja az azonosságot (*mintha nem én volnék az a régi alak*), a mostani vers viszont tételezi, majd felszámolja: „*azonos / Akkor vagyok, ha előttem állok*”, de nem állok előttem, nem gondolok rátok, sőt: „*nem rátok gondolok, ha magamra*”, tehát: „*azonosítatlanul maradvá / Kell állnom önmagam előtt*”.

Az én szétszórásának a képi megfelelői is változtak a kötetek során. Az OMLÁSVESZÉLY-ben a tükör (A RAMSEY-FÉLE PARTY), a fraktál (FRAKTÁLTUDAT), a leomló fal a metafora (VIGYÁZAT, OMLÁSVESZÉLY!). Az omló kőfal képe a mostani kötet némelyik versében is megmarad: „*kőtörmelék, / rés, torlasz*”, „*ideje szilánkjai*” (NAPOK RÉSE, ÉVEK TORLASZA, ez egyébként még 1996-os vers). Másutt, hasonló, a fogalmat valami anyagszerűvel összekapcsoló birtokos szerkezetekben a képi elem a támadás és védekezés köréből származik: „*a feledés lelketlen pajzsa*”, „*az emlékezet rácsai*” és „*ketrece*”, és a cím is: AZ EMLÉKEZET ROSTÉLYA (1998-ból). Ugyanakkor a kötet élére állított (2001-es) NYELVEMLÉK-ben már a kötetcímmel egybehangzó metafora, a „*foslány*” utal az énrre.

„*A hangom annyiféle lett,
Kaphodom fejem, figyelek,
Hogy honnan és ki szól;
Ha vagyok még, melyik vagyok?
Hátha kiszűröm valahogy
A foslányaimból.*”

A „*szakadás*” és „*összetartó*” ereje más formai jegyekben is megjelenik, és ennek is megvan a kezdeti Ferencz Győző korábbi kötetében. „*Frank Plumpton Ramsey (1904–1930)*

matematikus, filozófus, közgazdász [...] teóriája szerint tökéletes rendezetlenség nincs, a rendezetlenség megjelenése a vizsgált minta méreteinek függvénye” – írja az OMLÁSVESZÉLY egyik lábjegyzetében. A rend felismerhetősége tehát szemmel láthatóan őt is régóta foglalkoztatja. Az OMLÁSVESZÉLY-ben tematizált jelenséget a későbbi kötetek versei gyakran a formájukban is megvalósítják.

A harmadik kötetben Ferencz Győző a rím által keltett várakozás felfüggesztésével vagy kitágításával kísérletezik, bevezeti a megnyújtott, mozaikos, felbontott rímeket: „*de innen*” és „*idegeimen*”; a kétfelé rímelő „*létra*”: „*létre hívta*” (A HIT TÚLOLDALÁN), „*őszibarack*” és „*előszoba-arc*” (ahol a jelenségre a cím is utal: ÁLMODOTT RÍM VERSBE SZEDÉSE), „*cserje*” és „*cserélje*”, valamint „*dörgegelmet*” és „*ködbe dermednek*” (TÉLRE VÁLT AZ ŐSZ). Ezt a MAGAMTÓL EGYRE MESSZEBB kötetében a jambikus sorok hím- és nőrímeinek összcsejengése folytatja.² Itt is az a nyilvánvaló kérdés, meddig lehet eltérni a versforma által sugallt szabálytól, hogy még felismerjük az elmozdulásban az azonosságot.

A vers keletkezéséről írt műhelyességében³ Ferencz Győző a versforma hasonló fellazításáról, szabadabbá tételéről számol be, az ötödik kötet, az ALACSONY ÉG ALATT idejéről: „[A] Kisebbségben című vers esetében [...] a forma nem mutatta meg magát hasonló egyértelműséggel. »*Én a határainom túl élek*«, ez a daktilikus sortörredék hosszan kísértett, és bár sokszor próbáltam szabályos hexameterben folytatni, mindig elégedetlen voltam az eredménnyel. Túlságosan kímért, mesterkéllet lett. [...] Sok kísérletezés után, aminek fontos része volt a szöveg tipográfiai elrendezése is (az alakuló szöveget hol tömbszerűen, hol hosszabb-rövidebb szakaszokra tagoltan, és hol rövidebb, hol pedig hosszabb sorokra törölve írtam le), végül kikötöttem egy lazán a hexameterre emlékeztető, de annál jóval szabadabb forma mellett. A szöveget pedig négy soros versszakokba rendeztem, de úgy, mintha valami elnyújtott alkaioszi strófa lenne. Amikor ezzel megvoltam, úgy gondoltam, szükség volna valami biztosabb metrikai keretre. Ezért a sorokat úgy alakítottam, hogy pontosan annyi – az értelmi tagolás szerinti – hangsúlyos szótag legyen bennük, ahány hosszú szótag van az alkaioszi strófa soráiban. Ezt az olvasónak nem kell észrevennie, nem is szemebetűnő. De a versnek rejtett szabályszerűséget ad, amely azonban mégis oldott, improvizatív; és én éppen erre törekedtem, hiszen a versben a személyiség határainak bizonytalanságáról próbáltam beszélni.”⁴

szenvedő idő s rokon, akár az öngyilkosság előtt álló rokonszenves idegen, akár a kiszolgáltatott kisgyerek esetén). Itt már teljesen elvész a variációból a játék érzete, és csak a szépsége marad meg, valamint az a szerepe, hogy a (természetétől fogva áradó) vallomásságnak valamilyen keretet, medret adjon.

Az utolsó ciklus, a BETŰK HÁTA MÖGÖTT másfajta szöveget és szöveget alkot. Ezek ismét rövidebb formák, a huszonnégy rész között van négy soros is. Ez a ciklus a kötet másik csomópontja. Az első olvasásra is intarziás, szaggatott (és számozott) szövegek előtt két vers is figyelmeztet, hogy valami szokatlan következik: a különálló DAL A NEHÉZSÉGRŐL („*Elmondhatom-e más szavaival / A saját történetemet*”) és a ciklus szövegéhez szorosabban tartozó AMIT SZÓVAL IS LEHET (ez így indul: „*Zárhang előszó helyett*”). Szlukovényi Katalin elemzése szerint a ciklus mögött alighanem a készülő vagy elkészült Radnóti-monográfia életrajzi háttere áll,⁶ Takács Ferenc pedig utal rá, hogy a szövegben „*egy önletrajzi folyamat [...] titkosítja magát [...] egy igen-igen talányos irodalmi allúziórendszer, Kemény Zsigmond KÖDKÉPEK A KEDÉLY LÁTHATÁRÁN (1853) című regénye szövegével*”.⁷

Nem is kellene semmit titkolni, hogy a személyes történetek elmondhatósága megkérdőjeleződjön. „*Ha megfogalmazom, ami, mondjuk így, / Megtörtént, mondjuk így, velem, / Mintha csak mások ismeretlen szavait / Venném kölcsönbe, hiteltelen.*” Erre még biztos nem fognánk gyanút, hiszen nem esik messze az Ottlik-féle nyelvkritikától sem.⁸ A másik, párhuzamos élményhez sem kell titok, hogy amikor valamilyen felfokozott élethelyzetben olvas vagy hall valamit az ember, akkor kiragadott szavakban ismer magára, bár itt Ferenc Győző egygyel tovább lép: „*Más történetek szavaiban viszont / Sajátjaimat hiába ismerem fel, / Az elmosódott, tompa visszhang / Mindig csak önmagával felel.*” A vendégszövegre azonban legkésőbb az 1. szakasz utolsó soraiban gyanakodni kezdenénk (kiemelés tőlem):

„*Csak az arányos tagosítás van hátra
Nekilát nyakát mélyebben vonta a kabátgallérja alá*”
(NÝILT TÉREN EGYENLŐ TÁVOLSÁGRA)

És még egy árulkodó jel: a kötet egyik 2008-ban írt versének címe ugyanerre a regényre utal: KÖDFOLTOK A LÁTHATÁR PEREMÉN.

Meglepő, hány szótlan érintkezik a Kemény-regény Ferenc Győző kötetével. Először is ott

az identitás: az egyes szám első személyű narrátor(ok) elbizonytalanítása, hiszen a történeteket mindig más beszél el, más forrásból ismerjük meg őket („*...míg utoljára – nem képzelhetem, miért? – az ő szavai helyett saját visszaemlékezéseimnek látszottak, melyeknek tárgya az évek által lelkeimből elmosatott*”).⁹ Aztán a társadalmi érzékenység és a pénzvilág fogalmai: gazdaság, kölcsön és hitel, határidő (ezek Ferenc Győző második ciklusában a visszajukról jelennek meg: hajléktalanokat ábrázol és értelmiségi pénztelenséget). A regény egyes szereplőinek kommunikációs kudarca vagy a magára utalt kisgyerek helyzete a SZAKADÁS-ciklus témáival áll rokonságban. Végül a harmadik és az utolsó ciklus szempontjából a regény témái és tétjei a legfontosabbak: a szerelem és a szakítás, a lelkipurálás és az önvád, a sorsok, döntéshelyzetek, dilemmák motívuma. És gondolom, Kemény írói habitusa is, az írásra, az elbeszélésre való folyamatos reflektálása. („*Kényszerűen valék kívánságának engedni, azonban e véletlen kifejlődés miatt emlékeztem oly hűtlenné lőn, hogy ha a szegény Villemont gróf annyira zavartan írta volna le élményeit, amiként én eléadám, úgy semmi csoda nem lenne, hogy azok Jenőre legkevesebb hatást sem gyakoroltak.*”)¹⁰

Kemény Zsigmond olyannyira tudatos író, hogy az érzések megvilágítására (rögtön az előszóban) a regényolvasásnak, a regény szerkezetének evidenciáját hívja segítségül:

„*Mondják, hogy egy nőveli barátságunk, akkor is, ha nincs a világ félbevezetésére ürügyül használva, vagy szerelmünk előnesze, vagy pedig utóhangja.*

Mondják, hogy érzéseink és szenvedélyeink regényének ez csak bevezetése vagy zárszava, melyen egészen kívül esik a figyelmet ingerlő szöveg, s így mentől művészebb alakú, mentől tisztább és kedélyesebb modorú, annál több kíváncsiságot ébreszt annak, mi még el sem kezdődött, vagy már befejezve van, megtudására.”¹¹

Éppen ennek a magában is figyelemreméltó részletnek és a versciklus előtti második előhangnak, előversnek az összeolvasásából derül ki, hogyan is működik az intarziás szövegalkotás. (Az már első ránézésre látszik, hogy a versciklus ugyanúgy huszonnégy részből áll, mint a regény, tehát valami kapcsolatot feltételezhetünk az azonos számot viselő darabok között, és mivel a regény előtt is áll egy számozatlan, bevezető rész, a ciklust közvetlenül megelőző vers is ehhez kapcsolódhat.) A vers címének és

első versszakának szövegéből kiemelem azokat a szavakat, amelyek egybeesnek a prózával:

AMIT SZÓVAL IS LEHET

Zárhang előszó helyett a világ félrevezetésére
 Ūrüggyul használva hogy az érzéseken
 Egészen kívül essék a figyelmet ingerlő szöveg
 Amely még el sem kezdődött vagy már be van
 fejezve

Mint látható, alig maradt „saját szava”. Ez az arány a verseken belül változó, a forráshelyek pedig nem mindig ilyen evidensen közeli. A szövegek alapos összevetése alapján úgy látom, a BETŪK HÁTA MÖGÖTT nagyon nagy százalékban vendégszöveg, van, hogy Ferencz Győző két összefüggő sort vesz át nagyjából a kontextust is megtartva, de előfordul, hogy kiragadott szavak intarziájával él, sőt akár a szó jelentését is más értelemben használja. A szóalakokat a fenti példával ellentétben többnyire modernizálja, ha úgy adódik, szórendet cserél, személyragokat változtat – és néha a sorok közé ír (a modern technika emlegetésekor például nyugodtan lehet erre gyanakodni – bár éppen az „email” szó, zománc jelentésben, a regényből származik).

Mivel itt újra a rendhez és a rendezetlenséghez értünk, szeretnék egy másik (Ferencz Győző számára szintén fontos)¹² szerzőt idézni, Ottlikot, aki ugyan a regény műfajáról ír, de gondolatait érthetjük általában az írásra is. „A valóság fenekellen összevisszaságában [...] mégsem olyan reménytelen a rendtelenség. Ezek az újra és újra belé visszakeveredő rendezési kísérletsorozatok, létmodellek, ha fokozzák is a zűrzavart, csakugyan módot adnak a rendezésre, habár nem egészen úgy, ahogy ők gondolták.”¹³ „[A regény] magát a nyelvet sem – hogy úgy mondjam – tisztességes módon használja, nem közvetlen közlésre, hanem építőanyagként, ábrázolásra, a maga kézzelfogható valóságában, szórástül-bőrástül [...] kijátszva a nyelv szemantikai pontatlanságát és a szintaxisában inherens világkép – valóságértelmezés – tarthatatlan elnagyoltságát, sőt hamisságát.”¹⁴

Ha tovább követjük Ottlikot, aki a PRÓZÁ-ban a regény aspektusait, a valósághoz való viszonyát négy réteggel írja le („Az van, amit valóságunk nevezünk”, „En vagyok”, „Valami van” és „Valami keletkezik”), a „Valami keletkezik” értelmében – mondom, miután alaposan összeolvastam a versciklust a regénnyel – nem külön a kiraga-

dott és közéírt szavaknak, soroknak (nem is az életrajzi háttérnek) van jelentősége, hanem a keletkezett szövegnek.

A BETŪK HÁTA MÖGÖTT egyes részeinek tartalmát nehéz lenne összefoglalni, a töredezettség a zaklatott, önmagából is nehezen kilátó lelkiállapot szövegbeli megfelelője. Súlyos, mai szövegben nyilván patetikusnak számító szavak állnak itt a kitalált forma idézőjelében, de mégiscsak kimondva. A Kemény-szöveg szavait itt is jelölöm:

„Alacsony rosszul bútorozott szobáiban téblábolt
 Idomtalan fotelek vették körül mint idegen
 katonák
 Határt nem ismert felizgatva a sápadt
 szenvedély
 Végre kilép hogy folytassa az űvegen át ujjá
 érint
 Függőleges csíkok valami csillog folytatni
 fogom”

(SZÉTBONTANI VISSZAVENNI)

Talán itt is Kemény Zsigmond regénye segíthet: „...néhány történet oly természetű, hogy mihelyt belőle egyes töredékeket hallunk, képzelődésünk okvetlenül fel fogja keresni a hiányzó részt is” – ahogy Cecil, a KÖDKÉPEK egyik narrátora összegzi.

A SZAKADÁS ÉS A BETŪK HÁTA MÖGÖTT, a kötet két legfontosabb ciklusa, a súlyos lélektani helyzeteknek két radikálisan különböző megtestesülése. A SZAKADÁS elmúlt történetek sora, narrátorai a múltat újraélve, szaggatottan érvelő lendülettel mondják el a vallomásos szövegeket, amelyeknek belső áradását a tömörszerű forma tartja egységben. A BETŪK HÁTA MÖGÖTT a zaklatott jelen elmondásának szintén szakadozott, de rejtőző, vendégszöveg-intarziába titkolt feltárása. Ilyenformán a kétfajta szöveg között – ahogy az egész verseskötetben is – valóban a szakadás a kötőanyag.

Jegyzetek

1. BŪCSÚZÁS: NEVEMRŐL AZ ABLAKBAN (ford. Ferencz Győző), BŪCSÚ – A KÖNYVTŐL (ford. Orbán Ottó), BŪCSÚZÁS: A SÍRÁSRÓL (ford. Ferencz Győző), BŪCSÚZÁS: MEGTILTVA BÁNATOT (ford. Károlyi Amy). – Érdekes, hogy saját verséhez az Orbán Ottó által használt alakot veszi át,

igaz, hogy a vonzatos főnév után itt alanyesetben áll a főnév, Donne verseiben pedig a *Valediction* műfaji meghatározás, és utána következik egy prepozíciós alak (például: VALEDICTION: OF WEEPING).

2. Ezt részletesebben vizsgáltam már: A KÖZTES KÖLTŐ. FERENCZ GYŐZŐ (ÚJ) VERSEIRŐL. *Holmi*, 1998. április.

3. Ferencz Győző: VALAMI A VERSÍRÁSRÓL. IN: SZÜLETIK VAGY CSINÁLJÁK. MAI MAGYAR KÖLTŐK A VERSÍRÁSRÓL. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011.

4. VALAMI A VERSÍRÁSRÓL. *Beszélő*, 2008. július–augusztus. (SZÜLETIK VAGY CSINÁLJÁK. MAI MAGYAR KÖLTŐK A VERSÍRÁSRÓL. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011. 16.)

5. „Ferencz Győzőnek nyelvi játéka mutatják legnyíltabban tehetségét” – állapítja meg Margócsy István az első kötetéről. In: NAGYON KOMOLY JÁTÉKOK. 1996. 59.

6. „A BETŰK HÁTA MÖGÖTT tekinthető a Radnóti-monográfia műhelynaplójának is.” Szlukovényi Katalin: A KÉTELKEDŐ RIGÓ. *Holmi*, 2011. december.

7. Takács Ferenc: A BŐSÉGES NÉLKÜLÖZÉS. *Népszabadság*, 2010. július 31.

8. Ottlik Géza a PRÓZÁ-ban hosszan ír a regény valóságának rétegeiről (A REGÉNYRŐL), a BUDÁ-ban pedig az érzés pontos megnevezésének és létezésének „(részleges) összeférhetlensége”-ről (A SERPOLETTE NEGATÍVJAI).

9. Kemény Zsigmond: KÖDKÉPEK A KEDÉLY LÁTHATÁRÁN. 12. rész.

10. I. m. 6. rész.

11. I. m. cím nélküli előszava.

12. Ferencz Győző volt az Európa Kiadónál a BUDA felelős szerkesztője.

13. Ottlik: PRÓZA, 190.

14. I. m. 184.

Mesterházi Mónika

MESÉSKÖNYV

Parti Nagy Lajos: Fülkefor és vidéke Magyarul, 2012. 120 oldal, 2490 Ft

Parti Nagy Lajos FÜLKEFOR ÉS VIDÉKE című könyve a mese néhány műfaji sajtáságával elegyített politikai jegyzeteket tartalmaz, amelyek eredetileg cím nélkül, heti rendszerességgel az *Élet és Irodalom* Páratlan oldalán jelentek meg. A sorozat ma is folytatódik, a könyv az első év termését gyűjti össze. Az *ÉS*-nek ez a rovata rövid terjedelmű, lehetőség szerint humoros kommentárokat, glosszákat közöl az előző hét vagy hetek valamely közéleti eseményéről, politikusi megszólalásáról. A kötetet alkotó szövegek hatásához, recepciójához alapvetően hozzátartozik az eredeti megjelenés sajtóközege.

Erről a közegről elsősorban benyomásaim, feltételezéseim vannak. Sokkal szerencsejobb helyzetben lennénk, ha rendelkezésre állnának nyilvános sajtószociológiai felmérések az *ÉS* jelenlegi olvasóközönségéről, annak politikai beállítottságáról, értékpreferenciáiról és olvasói szokásairól. Ilyen aktuális felmérést azonban nem ismerek. Ezért kénytelen vagyok a benyomásaimra és a feltételezéseimre hagyatkozni, amelyek remélhetőleg nem nagyon térnek el egy egzakt vizsgálat eredményeitől.

Abban a mereven kétosztatú politikai térben, amely, ha lehet, 2010 óta még átjárhatatlanabb lett, az *ÉS* a liberális, baloldali (jobb kifejezések híján kénytelen vagyok ilyen szavakkal élni) térfélen helyezkedik el. A körülbelül nyolcvan-százezer ember által kisebb-nagyobb rendszerességgel olvasott lap olvasótáborában szemben áll a mai parlamenti többség és a kormányzat politikájával. Igényli, hogy hozzáférjen olyan érvekhez, amelyek megerősítik nézeteiben, meggyőződésében, ellenérzéseiben, aggodalmiban, és ha lehet, reményt is nyújtanak. Az olvasótáboron belül a negyvenes városi értelmiségiek lehetnek többségben. Miközben ehelyeg legalábbis elkötelezettek a jogállamiság és a demokrácia eszményei iránt, mindazt, ami 2010 tavasza óta Magyarországon történik, a jogállamiság lebontásaként vagy legalábbis erős sérelmeként élik meg (miközben a 2010 előtti évek értékelésében feltehetőleg megosztottak), de például a tömeges elszegényedés okozta szenvedésekre a lapban megjelenő cikkek tanúsága szerint kevésbé érzékenyek. Ez az olvasóközönség mára a tekintetben valószínűleg teljesen zárt véleményközösséggé vált, hogy rezisztens a politikai mező másik térfelén kifejeződő látásmódokkal, az onnan elhangzó érvekkel szemben, és kevésbé kritikus a saját térfelének uralkodó nézeteivel, érvanyagával, érvelési módjaival szemben.

Parti Nagy Lajos kötetbe gyűjtött írásainak elsődleges olvasói ebből a zárt véleményközösségből kerültek ki. Az író azonban, ha műalkotást kíván létrehozni, és nem alkalmazott irodalmat, írás közben nem kalkulálhat azzal, hogy milyen nézeteket vallanak, mit várnak tőle az olvasói. Ezt a vele készült interjúkban Parti Nagy Lajos is rendszeresen leszögezi. A dolog azonban nem ennyire egyszerű. Az író maga is részese egy vagy több véleményközösségnek. Jelen esetben elmondhatjuk, hogy Parti Nagy Lajos